

ญี่ปุ่นหลังโควิด-๑๙

: แนวโน้มทางเศรษฐกิจภายในประเทศและไทย

นายตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ นักวิเคราะห์ชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานภาษาญี่ปุ่นและเกาหลี สำนักภาษาต่างประเทศ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ญี่ปุ่นหลังโควิด : แนวโน้มทางเศรษฐกิจภายในประเทศและไทย

๑. เกริ่นนำ

อย่างที่ทราบกันดีว่า วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ หรือ โครonavirus-๑๙ ได้สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทุกระดับทั่วโลกตลอดระยะเวลากว่า ๒ ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะภาคธุรกิจ การค้า การลงทุน และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งตกอยู่ในสภาพซบเซาอย่างมากจนทำให้บางธุรกิจต้องปิดตัวลงอย่างถาวร ถึงแม้ว่าสถานการณ์ของโรคโควิด-๑๙ จะเริ่มคลี่คลายในหลายประเทศ แต่การฟื้นตัวของเศรษฐกิจนั้นยังไม่สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วจำเป็นต้องใช้เวลาสักระยะกว่าที่สภาพเศรษฐกิจจะกลับคืนมาสู่สภาวะปกติ จนเกิดทำให้หลายประเทศอยู่สภาวะที่ว่า ภายหลังโรคโควิด-๑๙ (アフターコロナ) จะเป็น “ประเทศตกต่ำ” หรือ “ประเทศเฟื่องฟู” ทางเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์ของนิวส์วีค ญี่ปุ่น (Newsweek, 2021) กล่าวว่า ทั่วโลกมีแนวโน้มที่จะเห็นการฟื้นตัวหลังจากโรคโควิด-๑๙ อย่างไรก็ตาม อาจมองเห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วซึ่งมีสัญญาณการฟื้นตัวที่ดีตามเป้าหมายหรือเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากความสามารถในการเร่งฉีดวัคซีนโรคโควิด-๑๙ ในขณะที่กลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่^๑ และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอาจมีสัญญาณของการฟื้นตัวที่ยังไม่ชัดเจนแต่ประการใด โดยพบว่า กลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ เช่น จีน เวียดนาม บังกลาเทศ สภาพเศรษฐกิจสูงกว่ามาตรฐานก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ แต่เมื่อเกิดการแพร่ระบาด เวียดนามและบังกลาเทศกลับมาอยู่ในสภาพเศรษฐกิจที่ต่ำกว่ามาตรฐานมากที่สุด ถึงแม้ว่าจะสามารถพยุงการเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ได้ก็ตาม และคาดการณ์ว่า สภาพการฟื้นตัวของเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงมีดมน รวมทั้งยังมีสัญญาณเตือนเกี่ยวกับภาวะเงินเฟ้อซึ่งต้องให้ความสนใจมากยิ่งขึ้นและจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันที่เข้มข้นถึงแม้จะเริ่มเห็นเพียงสัญญาณของราคาสินค้าที่ขยับตัวสูงขึ้นก็ตาม หากภาวะเงินเฟ้อในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว อาจทำให้ธนาคารกลางของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาเร่งใช้นโยบายเงินตึงตัว^๒ หรือ Tight Money Policy (金融引き締め) ซึ่งจะทำให้การไหลเข้าของเงินลงทุนไปยังกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว และการปรับค่าเงินของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาเกิดขึ้นเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบอย่างรุนแรงกับกลุ่มประเทศยากจนทั่วโลก ประเด็นสุดท้ายจากการวิเคราะห์คือ ความกังวลเกี่ยวกับการค้า พบว่า หนึ่งในสาเหตุสำคัญที่จะขัดขวางอัตราการเจริญเติบโตและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาคือต้นทุนทางการค้าที่สูงขึ้น รวมทั้ง

^๑ กลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ (Emerging Market) หมายถึง ประเทศกำลังพัฒนาที่อยู่ในช่วงพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว มีเศรษฐกิจที่ขยายตัวรวดเร็ว การเติบโตทางเศรษฐกิจสูงบางที่อาจจะสูงกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ยังไม่ร่ำรวยเท่า ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มตามภูมิภาค คือ ๑. เอเชีย เช่น จีน อินเดีย เกาหลีใต้ ไต้หวัน ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ๒. ละตินอเมริกา เช่น บราซิล ชิลี อาร์เจนตินา เม็กซิโก โคลัมเบีย ชิลี เปรู ๓. ยุโรปตะวันออก เช่น สาธารณรัฐเช็ก โปแลนด์ ฮังการี รัสเซีย ตุรกี และ ๔. ตะวันออกกลาง/แอฟริกา เช่น แอฟริกาใต้ อียิปต์ ไนจีเรีย ลิเบีย อิสราเอล จอร์แดน โดยเรียกประเทศที่มีขนาดใหญ่ที่สุดว่า “BRIC” ประกอบด้วย บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน (ที่มา <https://www.moneybuffalo.in.th/business/emerging-market-ตลาดเกิดใหม่-คืออะไร> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๔)

^๒ นโยบายเงินตึงตัว หมายถึง นโยบายของธนาคารกลางในการควบคุม หรือลดปริมาณเงิน และเพิ่มอัตราดอกเบี้ย เพื่อลดอัตราเงินเฟ้อ หรือเพื่อเพิ่มอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ต้นทุนสิ้นเปลืองเช่นเดียวกัน เมื่อดูรายละเอียดราคาสินค้า ภาษีศุลกากรมีเพียงหนึ่งในสิบสี่ส่วน โดยส่วนที่เหลือเป็นค่าขนส่ง ค่าจัดการเอกสารที่ยุงยากซับซ้อน และค่าน้ำร้อนน้ำชา เป็นต้น ซึ่งทำให้ราคาสินค้าขายภายในประเทศเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ๒ เท่า ดังนั้น หากประเทศเหล่านี้สามารถจัดการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้ถูกต้อง อาจทำให้สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบความเลื่อมล้ำในการฟื้นฟูเศรษฐกิจได้ไม่มากนัก

ทั้งนี้ สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นมุมมองวิเคราะห์สภาพโดยรวมทางเศรษฐกิจทั่วโลก ถึงแม้จะมีมุมมองที่ว่า กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วมีแนวโน้มการฟื้นตัวที่ดี ซึ่งแน่นอนว่า ญี่ปุ่น เป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศเหล่านั้น ซึ่งได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ อย่างหนักหน่วง การฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจของญี่ปุ่นหลังโรคโควิดจะมีทิศทางที่ดีเช่นนั้นหรือไม่ หรืออันที่จริงแล้วญี่ปุ่นมีแนวโน้มทางเศรษฐกิจที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มประเทศตลาดใหม่และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งญี่ปุ่นจะมีทิศทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นอย่างไรหรือญี่ปุ่นมีอุปสรรคใดที่ขัดขวางต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจระหว่างประเทศหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการลงทุนในไทยหรือไม่ ประเด็นเหล่านี้ถือเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ซึ่งในบทความนี้จะนำเสนอข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นสภาพเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่จะเกิดขึ้นหลังจากสถานการณ์โรคโควิด-๑๙ เริ่มคลี่คลายและจางหายไป

๒. ประเด็นน่าสนใจ : มองเศรษฐกิจญี่ปุ่น

๒.๑ แนวโน้มสภาพเศรษฐกิจของญี่ปุ่นจากผลกระทบของโรคโควิด-๑๙

หลังจากเข้าปี ๒๕๖๔ รัฐบาลญี่ปุ่นมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-๑๙ อย่างต่อเนื่อง แต่มาตรการห้ามออกจากเคหสถานเริ่มผ่อนคลายลงตามลำดับ ซึ่งทำให้ปริมาณการบริโภคของประชาชนมีแนวโน้มฟื้นตัวขึ้น ในขณะที่เดียวกันอัตราส่วนของผู้ที่ได้รับการฉีดวัคซีนครบเรียบร้อยแล้วจะมีจำนวนเกินกว่าร้อยละ ๕๐ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากร โดยยังคงมาตรการป้องกันการติดเชื้อ อาทิ การเลี่ยงสัมผัสเสี่ยงสูง และคาดว่าเมื่อถึงปลายปี ๒๕๖๔ กิจกรรมทางเศรษฐกิจจะกลับมาเปิดอีกครั้ง ส่วนปี ๒๕๖๕ คาดว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นจะกลับสู่ภาวะปกติจากการที่ประชาชนได้รับการฉีดวัคซีนได้อย่างครอบคลุม และการเก็บออมสินทรัพย์ที่สะสมในช่วงของวิกฤติโรคโควิด-๑๙ จะเคลื่อนสู่การบริโภคมากยิ่งขึ้น โดยมีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจในลักษณะอัตราการเจริญเติบโตแฝง (เงินลงทุน แรงงาน และความสามารถทางการผลิต) ที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอัตราการเจริญเติบโตของ GDP ของปี ๒๕๖๔ อยู่ในช่วงต่ำเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ ส่วนปี ๒๕๖๕ จะอยู่ในช่วงสูง เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ โดยที่ช่วงเวลาที่ระดับเศรษฐกิจก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ (เดือนพฤศจิกายนและธันวาคม ๒๕๖๒) จะฟื้นตัวกลับมาคาดว่าจะในช่วงครึ่งแรกของปี ๒๕๖๕ (MRI, 2021)

อย่างไรก็ตาม ธนาคารแห่งชาติญี่ปุ่น ได้เปิดเผยข้อมูลการคาดการณ์ทางเศรษฐกิจ เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๔ ว่า จะยังคงนโยบายการเงินแบบผ่อนคลายเป็นพิเศษ เพื่อตรึงอัตราดอกเบี้ยระยะสั้นและระยะยาว เพื่อพยุงเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยมีการปรับประมาณการอัตราการขยายตัวของ GDP ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ในทางบวกเป็นร้อยละ ๓.๔ ซึ่งลดลงร้อยละ ๐.๕ จากเดิมร้อยละ ๓.๘ ซึ่งเป็นการคาดการณ์ครั้งก่อนในเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๔ ที่ผ่านมา เนื่องจากผลกระทบจากโรคโควิด-๑๙ ที่มีต่อการอุปโภคและบริโภคของประชาชนในประเทศ ประกอบกับภาคการส่งออกและภาคการผลิตไม่ขยายตัวเนื่องจากผลกระทบจากการจำกัดการส่งออกไฮโดรเจนและวัตถุดิบทั่วโลก ทำให้เกิดการขาดแคลนสารกึ่งตัวนำหรือเซมิคอนดักเตอร์ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจำเป็นต้องระงับความเสี่ยงที่ผลกระทบดังกล่าวจะขยายตัวและอยู่ต่อไปในระยะยาว ส่วนผลกระทบทางลบที่เกิดจากค่าเงินเยนอ่อนค่าในขณะที่ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ แข็งค่าขึ้น ยังไม่มีในตอนนี้ ทั้งนี้ แนวโน้มในอนาคต ธนาคารแห่งชาติญี่ปุ่น ได้ยืนยันการเห็นว่า จะเห็นการฟื้นตัวในทางบวกอย่างแน่นอน (FNN, ๒๕๖๔ และ REUTERSJAPAN, ๒๕๖๔)

จากข้อมูลของสถานีวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทยญี่ปุ่นหรือ NHK (๒๐๒๑) ทำให้ทราบว่า ผลกระทบที่น่าสนใจอย่างหนึ่งจากโรคโควิด-๑๙ คือ ราคาอาหารจากเนื้อไก่มีราคาสูงขึ้น เนื่องจากราคาเนื้อไก่สดภายในประเทศขยับตัวสูงขึ้นถึงร้อยละ ๑๒ เมื่อเปรียบเทียบกับเดือนสิงหาคม ๒๕๖๔ ที่ผ่านมา สาเหตุสำคัญเกิดจากประเทศผู้ส่งออกไก่แช่แข็งไปยังญี่ปุ่น ซึ่งก็คือ “ไทย” ซึ่งเป็นฐานการส่งออกเนื้อไก่แช่แข็งรายใหญ่ของญี่ปุ่น โดยมีสัดส่วนการนำเข้าคิดเป็นร้อยละ ๖๐ จากปริมาณการนำเข้าทั้งหมด ๕ แสนตันหรือมูลค่าประมาณ ๒.๕ แสนล้านบาท ไม่สามารถคงอัตราการผลิตและส่งออกเนื้อไก่แช่แข็งได้ตามปกติในช่วงเดือนดังกล่าว อันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ภายในโรงงานแปรรูปเนื้อไก่ จึงส่งผลให้ปริมาณการส่งออกเนื้อไก่แช่แข็งไปยังญี่ปุ่นลดลงอย่างมีนัยสำคัญ คิดเป็นร้อยละ ๒๙ เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในเดือนสิงหาคมปีที่แล้ว ทำให้ราคาไก่ภายในประเทศปรับราคาสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่เดือนตุลาคมแนวโน้มการแพร่ระบาดในไทยดีขึ้น และคาดการณ์ว่า การแปรรูปเนื้อไก่สดจะกลับมาดำเนินการได้อย่างปกติ ในขณะที่สมาคมส่งออกเนื้อไก่แปรรูปของไทยแสดงความกังวลว่า หากมีผู้ติดเชื้อภายในโรงงานแปรรูปเนื้อไก่ จำเป็นต้องแยกผู้ติดเชื้อและผู้สัมผัสเสี่ยงสูงออกจากพื้นที่โรงงาน และต้องใช้เวลาสักระยะกว่าที่จะสามารถกลับเข้ามาทำงานได้ตามปกติ

ในขณะเดียวกัน บริษัทผู้ผลิตอาหารของญี่ปุ่นที่ใช้เนื้อไก่จากต่างประเทศมีความกังวลต่อทิศทางอนาคตที่ยังคลุมเครือเช่นเดียวกัน อาทิ บริษัทนิชิริฟู๊ดส์ (Nichirei Foods Inc) ต้องหยุดผลิตสินค้าชั่วคราว เนื่องจากขาดแคลนแรงงานจากผลกระทบการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ภายในโรงงานในไทย ถึงแม้ว่าในขณะนี้ จะกลับมาผลิตสินค้าได้ตามปกติแล้วก็ตาม แต่มีความเป็นไปได้ที่บริษัทจะการขายสินค้าประเภทไก่ทอดสไตล์ญี่ปุ่นหรือที่เรียกว่า คาราอาเงะ (Kara Age) ซึ่งใช้ไก่แช่แข็งเป็นวัตถุดิบ เนื่องจากกำลังการผลิตเนื้อไก่แช่แข็งมี

ปริมาณที่ลดลง นอกจากเนื้อไก่แช่แข็งจากไทยแล้ว ญี่ปุ่นยังต้องพึ่งการนำเข้าจากบราซิลเช่นเดียวกันซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากโรคโควิด-๑๙ อย่างหนัก ทำให้ร้านไก่ทอดคาราอาเงะหลายแห่งที่ใช้เนื้อไก่แช่แข็งจากบราซิล จำเป็นต้องปรับราคาขึ้นประมาณร้อยละ ๒๐ หลังจากเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๔ เป็นต้นไป ถึงแม้จะพยายามลดค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ภายในร้าน เพื่อพยุงราคาไก่ทอดให้คงเดิมไว้แล้วก็ตาม ซึ่งถือว่าเป็นความจริงที่เจ็บปวด สำหรับผู้บริโภคที่กำลังจะกลับมาใช้ชีวิตตามปกติ ภายหลังจากรัฐบาลญี่ปุ่นผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ ภายใต้อำนาจกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ต้องได้รับผลกระทบจากราคาสินค้าที่เกี่ยวข้องกับปากท้องและชีวิตความเป็นอยู่ที่ปรับขึ้นราคา

ญี่ปุ่นพยายามอย่างเต็มที่ที่จะนำเข้าไก่จากแหล่งอื่นนอกจากไทย โดยจะเพิ่มการนำเข้าจากบราซิลอย่างไรก็ตาม มีการคาดการณ์ว่า ปริมาณเนื้อไก่แช่แข็งเมื่อรวมกับเนื้อไก่ที่ผลิตได้ภายในประเทศ ณ สิ้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๔ ยังคงถือว่าน้อยมาก คิดเป็นประมาณร้อยละ ๑๗ เท่านั้น โดยเฉลี่ยภายใน ๕ ปีที่ผ่านมา

จะเห็นได้ว่า การแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ในครั้งนี้ ส่งผลกระทบต่อญี่ปุ่นในหลายมิติ ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไร้พรมแดน เนื่องจากญี่ปุ่นจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรมผลิตอาหารที่ถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องมากที่สุดและอาจจะส่งผลกระทบต่อไปในอนาคต

๒.๒ แนวโน้มทางเศรษฐกิจระหว่างญี่ปุ่นกับต่างประเทศ จากผลกระทบของโรคโควิด-๑๙

๑) ญี่ปุ่น-กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว กรณีศึกษาสหรัฐอเมริกา

เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา คาดการณ์ว่า หลังเข้าสู่ปี ๒๕๖๔ อัตราการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจากวิกฤติโรคโควิด-๑๙ ของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดย GDP ช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ขยับตัวสูงขึ้น และในช่วงครึ่งปีหลังของปี ๒๕๖๔ เงินออม (ราว ๒.๖ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ) ที่เก็บสะสมไว้ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ส่วนหนึ่งคาดว่าจะเคลื่อนเข้าสู่การบริโภค พร้อมกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กลับเข้าสู่ภาวะปกติหลังจากการฉีดวัคซีนให้กับประชาชนอย่างครอบคลุม และคาดว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ จะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ในขณะที่ การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าจากการขาดแคลนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จำพวกสารกึ่งตัวนำและวัตถุดิบมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นตัวถ่วงการฟื้นตัวของสภาพเศรษฐกิจ ส่วนในปี ๒๕๖๕ ความสามารถในการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจด้วยตนเองของสหรัฐอเมริกาคาดว่าจะมีสูงขึ้นไปอย่างไรก็ตาม จากการคาดการณ์ผลการให้ความช่วยเหลือเศรษฐกิจด้วยนโยบายการเงินและการคลังที่ลดลงแบบขั้นบันได อาจส่งผลกระทบทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ชะลอตัวลง

 นายตรกรวิทย์ มิ่งขวัญ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานภาษาญี่ปุ่นและเกาหลี สำนักภาษาต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ทั้งนี้ นโยบายทางการเงินของสหรัฐอเมริกา คาดการณ์ว่า การฟื้นตัวของการจ้างงานเพิ่มสูงขึ้น และการที่ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นจะเป็นเพียงชั่วคราวเท่านั้นในช่วงครึ่งหลังปี ๒๕๖๔ ส่วนในครึ่งแรกของปี ๒๕๖๕ ปริมาณการซื้อสินทรัพย์จะเริ่มหดตัวลง และมีการปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยในปี ๒๕๖๖ (MRI, 2021)

๒) ญี่ปุ่น-กลุ่มประเทศตลาดใหม่ที่ใหญ่ที่สุด กรณีศึกษาจีน

เศรษฐกิจจีน คาดการณ์ว่า สภาพเศรษฐกิจฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องจากภาคอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกอย่างน่าพึงพอใจ แต่ในช่วงครึ่งปีหลังของปี ๒๕๖๔ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนจะชะลอตัว เนื่องจากปัจจัยทางการค้าเปลี่ยนแปลงแย่งอันเนื่องมาจากราคาสินค้าในตลาดระหว่างประเทศปรับตัวสูงขึ้นซึ่งถือเป็นตัวถ่วงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยพบว่า ราคานำเข้าแร่เหล็กและถ่านหินปรับตัวสูงขึ้นเกือบสองเท่าเมื่อเทียบกับต้นปี รวมทั้งราคาสินค้าโภคภัณฑ์จากเหล็กที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลกระทบต่อปริมาณการลงทุนด้านระบบโครงสร้าง

พื้นฐาน เช่น ระบบการขนส่ง ระบบสาธารณสุขูปโภคต่าง ๆ นอกจากนี้ เมื่อถึงปี ๒๕๖๕ คาดการณ์ว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลกจะกลับเข้าภาวะปกติ แต่จากสภาพดังกล่าวทำให้ความต้องการเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ผลิตในจีนขยายตัวในช่วงที่มีการทำงานที่บ้านระหว่างการระบาดของโรคโควิด-๑๙ เริ่มลดลง อาจส่งผลให้การขยายตัวในการส่งสินค้าจากจีนไปยังต่างประเทศเริ่มชะลอลง ส่วนการคาดการณ์ของห่วงโซ่

อุปทานที่เน้นสินค้าที่ใช้ได้สองทาง^๓ จากการเผชิญหน้ากันระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนยังคงไม่สู้ดีนัก อัตราการเจริญเติบโตของ GDP ดัดตัวกลับมาในช่วงครึ่งปีแรกของปี ๒๕๖๔ และสูงกว่าปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ ๘ โดยในปี ๒๕๖๕ คาดการณ์ว่า อัตราการเจริญเติบโตแฝง (เงินลงทุน แรงงาน และความสามารถทางการผลิต) จะขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ ๕ (MRI, 2021)

^๓ “สินค้าที่ใช้ได้สองทาง” หมายถึง สินค้าที่สามารถนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางทหาร หรือนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการทหารหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้ นอกจากนั้นยังมีนิยามคำว่า “เทคโนโลยีที่ใช้ได้สองทาง” ว่าหมายถึงเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการพัฒนา การผลิต และการใช้สินค้าที่ใช้ได้สองทางและมีนิยามคำว่า “เทคโนโลยีทางการทหาร” หมายถึง เทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการพัฒนา การผลิตหรือการใช้สินค้าทางการทหาร โดยสินค้าทางการทหารนั้นหมายถึง สินค้าที่ออกแบบหรือดัดแปลงไม่ว่าจะทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการทหาร รวมถึงส่วนหรือองค์ประกอบของสินค้าดังกล่าวด้วย (ดามร, ๒๕๖๔, <https://www.law.cmu.ac.th/lasc/conference/wp-content/uploads/sites/2/2017/09/20-%e0%b8%94%e0%b8%b2%e0%b8%a1%e0%b8%a3-226-236.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๔)

๓) ญี่ปุ่น-กลุ่มประเทศตลาดใหม่ในภูมิภาคอาเซียน กรณีศึกษาเวียดนาม และ ไทย

จากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ที่มีการกลายพันธุ์ในหลายประเทศในภูมิภาคอาเซียน จำต้องมีการใช้มาตรการคุมเข้มในการเดินทางออกนอกประเทศอย่างจริงจัง ทำให้การคาดการณ์อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศตลาดใหม่โดยทั่วไปมีการปรับแก้ขาลดลงตั้งแต่เดือนพฤษภาคม โดยนับจากนี้ต่อไป คาดการณ์ว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะฟื้นตัวกลับคืนมาจากภาคการส่งออก เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนาเริ่มเข้าสู่สภาวะปกติอย่างค่อยเป็นค่อยไปหลังจากที่หลายประเทศระดมการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-๑๙ ให้กับประชาชนภายในประเทศของตน อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงปี ๒๕๖๕ หากเกิดแรงกดดันจากการไหลออกของเงินลงทุนจากกลุ่มประเทศตลาดใหม่มากยิ่งขึ้น ภายใต้การดำเนินการต่าง ๆ อย่างจริงจังเพื่อหาทางออกให้กับนโยบายทางการเงินของสหรัฐอเมริกา อาจทำให้กลุ่มประเทศเหล่านี้ถูกบีบบังคับให้จำเป็นต้องปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยเพื่อป้องกันค่าเงินของตนเองและภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะส่งผลให้อัตราการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจมีการปรับตัวขาลง (MRI, 2021)

ทั้งนี้ เมื่อศึกษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนาม พบว่า มีสัญญาณการขยายตัวที่ดีอย่างต่อเนื่องอยู่ที่ประมาณร้อยละ ๖.๖ โดยเวียดนามเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคอาเซียนที่ยังคงประคองให้จีดีพีของตนไม่ติดลบได้ และฟื้นตัวสูงขึ้นกว่าระดับจีดีพีก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒ ในขณะที่ไทยขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ ๗.๕ ในช่วงไตรมาสสอง ช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายนของปี ๒๕๖๔ เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน (MRI, 2021) ซึ่งยังถือว่าต่ำกว่าประเทศอื่นในอาเซียน ถึงแม้ไทยจะดูเหมือนว่าขยายตัวมากกว่าเวียดนาม แต่ไทยเติบโตมาจากฐานต่ำในไตรมาส ๒ ของปี ๒๕๖๓ ที่เศรษฐกิจหดตัวติดลบร้อยละ ๑๒.๑ ในขณะที่เวียดนามมีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งไม่ได้หดตัวในช่วงไตรมาสสองของปี ๒๕๖๓ แต่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

ดังนั้น ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (๒๕๖๔) ได้ปรับลดประมาณการเศรษฐกิจไทยปี ๒๕๖๕ อยู่ที่ลบร้อยละ ๐.๕ จากเดิมที่ร้อยละ ๑ โดยมีสาเหตุจากผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการแพร่ระบาดที่มีมากขึ้น ทำให้มาตรการคุมเข้มต่าง ๆ อาจใช้ระยะเวลานานขึ้น รวมทั้งความเสี่ยงของการระบาดของโรคโควิด-๑๙ ที่อาจจะเกิดขึ้นในภาคการอุตสาหกรรมการผลิตลามไปถึงการส่งออก

อย่างที่ทราบกันดี ความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมระหว่างญี่ปุ่นกับไทยมีมาอย่างยาวนาน หากโรคโควิด-๑๙ ผ่านพ้นไป บริษัทญี่ปุ่นมีมุมมองในการดำเนินธุรกิจในไทยอย่างไรต่อไป จึงกลายเป็นคำถามที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง จากการสำรวจของบริษัทที่ปรึกษาไอเดนทิตี้ จำกัด (Identity Co., Ltd.) ของญี่ปุ่นซึ่งได้สอบถามบริษัทญี่ปุ่นในไทย จำนวน ๑๔๒ แห่ง เกี่ยวกับความสำคัญของฐานการผลิตในไทยนับจากนี้ต่อไป พบว่า มีบริษัทจำนวน ๕๔ แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๘ ตอบว่า ความสำคัญจะมีเพิ่มมากขึ้น โดยในจำนวนนี้ ได้ให้เหตุผลสำคัญว่า ไทยน่าจะเป็นศูนย์กลาง (Hub) ฐานการผลิตและสำนักงานสาขาในต่างประเทศ ได้แก่ การเป็นฐานการผลิตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการถ่ายโอนอำนาจการกำกับดูแลสาขาในภูมิภาคเอเชียมากกว่าสิงคโปร์ สูงถึงร้อยละ ๘๐ และส่วนที่เหลือได้ให้เหตุผลว่าต้องพึ่งพาไทย เนื่องจากปัญหาความมั่นคงภายในเมียนมา การขาดแคลนทรัพยากรบุคคลภายในบริษัทญี่ปุ่น และ

การเปลี่ยนฐานการผลิตมายังไทยเพื่อลดความเสี่ยงในการผลิตภายในจีนให้กับลูกค้าของบริษัท ทั้งนี้ ในช่วงแรกของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ มีการคาดการณ์ว่า การผลิตภายในประเทศจะฟื้นกลับมา แต่หลังจากนั้นหนึ่งปี ยังคงมองเห็นความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ในแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของไทยยังคงไม่เปลี่ยนแปลงสำหรับบริษัทญี่ปุ่น โดยมีบริษัทจำนวน ๖๖ แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๖ ที่ตอบคำถามเช่นนี้ ในขณะที่เดียวกันพบว่า บางส่วนแสดงความกังวลว่า ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในภูมิภาคอาเซียนมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นเป็นอย่างมาก อาจทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยชะลอตัวได้

เมื่อมีการสำรวจเกี่ยวกับการถ่ายโอนอำนาจการบริหารบริษัทให้กับคนไทยแทนที่คนญี่ปุ่น พบว่ามีบริษัทจำนวน ๓๖ แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๓ ตอบว่า จากนี้ต่อไปการถ่ายโอนอำนาจการบริหารให้กับคนไทยแทนที่คนญี่ปุ่นจะมีมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ โดยให้เหตุผลหลายประการ เช่น มีค่าใช้จ่ายสูง การส่งเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นมาประจำในไทย จะทำให้คนไทยไม่เติบโต มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มการซื้อขายกับบริษัทคู่ค้าในไทย

ทั้งนี้ ความจำเป็นในการส่งเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นมาประจำในไทย พบว่า มีแนวโน้มที่จะลดลง หลังโรคโควิด-๑๙ เนื่องจากผู้รับผิดชอบหรือผู้เปิดบัญชีซื้อขายกับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าเป็นคนไทย ถึงแม้ไม่มีคนญี่ปุ่นประจำอยู่ รวมทั้งสามารถทำงานที่บ้านหรือที่ไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องส่งคนญี่ปุ่นมาประจำ ซึ่งสามารถใช้วิธีการทำงานจากญี่ปุ่นได้หลายวิธี อย่างไรก็ตาม ยังมีบางบริษัทที่ให้ความเห็นว่า การส่งเจ้าหน้าที่ชาวญี่ปุ่นมาประจำยังมีคงไม่ต่างจากแต่ก่อน แต่มีจำนวนอยู่เท่าที่จำเป็น ซึ่งในภาพรวมถือว่า บริษัทญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะลดการส่งเจ้าหน้าที่จากญี่ปุ่นมาประจำตามกระแสการเปลี่ยนแปลงการทำงานที่เกิดจากโรคโควิด-๑๙ นอกจากนี้ สิ่งหนึ่งที่ค่อนข้างน่าสนใจคือ การที่มีบริษัทญี่ปุ่นหลายบริษัทได้ให้เหตุผลประกอบในฐานะของคนญี่ปุ่นด้วยกันว่า การรักษาทรัพยากรบุคคลชาวญี่ปุ่นที่ถูกส่งตัวออกไปประจำในสำนักงานสาขาเป็นเรื่องที่ยาก หรือ คนที่มีศักยภาพที่แท้จริงในการบริหารในฝั่งของญี่ปุ่นมีจำนวนน้อย รวมทั้งสิ่งที่พบเห็นได้บ่อยขึ้นในช่วงหลัง คือ การที่บริษัทญี่ปุ่นหลายแห่งประสบปัญหาในการรักษาทรัพยากรบุคคลชาวญี่ปุ่นที่มีความต้องการทำงานหรือมีความรู้ความสามารถที่สามารถทำงานในต่างประเทศได้ เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมา พบว่า บริษัทญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ชาวไทย (Local staff) และพนักงานรุ่นใหม่ของญี่ปุ่นไม่ต้องการไปทำงานในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะน่าจะเป็นเช่นนี้ในระยะยาว

หากชาวญี่ปุ่นไม่มาประจำในไทยแล้ว ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบงานเหล่านั้น ซึ่งจากการสำรวจพบว่า บริษัทส่วนใหญ่ตอบว่า ฝ่ายบริหารและผู้จัดการชาวไทยจะเป็นผู้รับผิดชอบแทน โดยใช้วิธีการบริหารแบบทางไกลจากญี่ปุ่น โดยอาจจะเพิ่มงานให้กับคนญี่ปุ่นที่ประจำอยู่ในไทยมากขึ้น อีกทั้งจากการสำรวจทำให้ทราบว่า การกำหนดสถานะเชิงยุทธศาสตร์ในฐานะการซื้อขายสินค้าไปยังประเทศอื่นและการมอบหน้าที่การทำงานของบริษัทให้กับคนไทยมีเพิ่มสูงขึ้น โดยมี ๓ ประเด็นใหญ่ ที่บริษัทญี่ปุ่นให้ความสำคัญ ดังนี้

๑. ด้านบุคลากร (การจ้าง การฝึกอบรม การใช้)
๒. การขยายเส้นทางการค้าขายไปยังต่างประเทศ และ
๓. ด้านการรับมือกับการแข่งขันที่รุนแรง

จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า แนวโน้มในภาพรวม ความสำคัญของไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีทิศทางที่จะให้การบริหารงานของบริษัทญี่ปุ่นโดยคนไทย และลดการส่งหรือมอบหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับพนักงานชาวญี่ปุ่นที่มาประจำในไทย

(ArayZ, 2021)

๓. บทสรุป

จากข้อมูลข้างต้น ผู้เขียนสามารถกล่าวได้ว่า สภาพเศรษฐกิจญี่ปุ่นซึ่งได้รับผลกระทบอย่างหนักตลอดระยะเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา มีทิศทางการฟื้นตัวกลับคืนมาในทางบวกเช่นเดียวกับหลายประเทศ ในปี ๒๕๖๔-๒๕๖๕ หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มคลี่คลายลง แต่ยังคงมีลักษณะที่ยังไม่ชัดเจนเท่าใดนัก เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ยังไม่สิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์ ทำให้ไม่สามารถฟื้นหรือคาดเดาสถานการณ์ได้อย่างชัดเจนว่าแนวโน้มจะเป็นอย่างไร โดยธนาคารแห่งชาติญี่ปุ่นปรับลดการคาดการณ์การขยายตัวของจีดีพีลงจากการผันผวนของสถานการณ์โรคโควิด-๑๙ และใช้มาตรการนโยบายทางการเงินในการตรึงอัตราดอกเบี้ยและค่าเงินเยนเพื่อพยุงสภาพเศรษฐกิจของประเทศให้เดินหน้าต่อไปได้ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังคงเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบนำเข้าจากต่างประเทศจากการที่ประเทศผู้ผลิตไม่สามารถผลิตสินค้าส่งออกให้กับญี่ปุ่นได้ตามปกติเนื่องจากเกิดการแพร่ระบาดภายในโรงงาน ส่งผลทำให้ราคาสินค้าปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะเช่นเดียวกับประเทศที่พึ่งพาวัตถุดิบจากประเทศอย่างเช่นสหรัฐอเมริกาและจีนในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนได้ลดปริมาณการส่งออกสินค้ากลุ่มเครื่องใช้ไฟฟ้าลงเนื่องจากความต้องการใช้ในครัวเรือนภายในจีนมีมากขึ้นในช่วงที่ประชาชนไม่สามารถออกนอกบ้านได้ ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานของสินค้าในกลุ่มนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่กล่าวชัดเจนว่ามีผลกระทบอย่างไรต่อญี่ปุ่นโดยตรง แต่เชื่อได้ว่า อาจมีผลกระทบต่อราคาสินค้าภายในประเทศ ผู้นำเข้าจากจีนอย่างแน่นอน และอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ทราบคือ ไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกวัตถุดิบไก่แช่แข็งรายใหญ่ประเทศหนึ่งของญี่ปุ่นซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่หรืออาหารการกินของชาวญี่ปุ่นอย่างไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าการที่โรงงานผลิตไก่แช่แข็งในไทยไม่สามารถคงการผลิตและส่งออกไปยังญี่ปุ่นได้ตามปกติจากการแพร่ระบาดภายในโรงงานในไทย จะทำให้อาหารจากเนื้อไก่ที่เรียกว่า “คาราอาเงะ” หรือไก่ทอดต้นตำรับแบบญี่ปุ่นซึ่งเป็นเมนูอาหารทานง่ายระดับต้น ๆ สำหรับมืออาหารหลักหรือกับแกล้มบนโต๊ะของนักดื่มสร้างสรรค์ชาวญี่ปุ่นหลังจากเลิกงานที่คร่ำครึยดตลอดทั้งวัน ต้องได้รับผลกระทบและปรับราคาสูงขึ้นจากเดิม ถึงร้อยละ ๒๐ ซึ่งถือว่าเป็นราคาที่สูงสำหรับอาหารประเภทนี้ นอกจากชาวญี่ปุ่นจะเครียดกับสถานการณ์การทำงานและการใช้ชีวิตแบบวิถีใหม่ภายหลังจากรัฐบาลญี่ปุ่นได้ผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ แล้ว ชาวญี่ปุ่นยังต้องแบกรับภาระทางการเงินและมีความรู้สึกหนักอึ้งกับราคาอาหารที่ปรับขึ้นเหล่านี้

ดังนั้น การที่ไทยจะเร่งรัดการผลิตและส่งออกไก่แช่แข็งไปยังญี่ปุ่นซึ่งมีมูลค่าการส่งออกนับแสนล้านเยนถือเป็นวาระสำคัญของการส่งออกของไทย โดยหากโรงงานที่เป็นพันธมิตรกับบริษัทผลิตอาหารของ

ญี่ปุ่นสามารถจัดการและควบคุมการผลิตให้กลับคืนมาได้มากขึ้นโดยเร็วเท่าไร ย่อมทำให้การขยายตัวของจีดีพีในไทยปรับตัวเพิ่มขึ้นได้เช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าในขณะนี้ ศูนย์วิจัยกสิกรไทยจะมีการปรับลดอัตราการขยายตัวของจีดีพีลงก็ตาม ท่ามกลางกระแสการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่กำลังฟื้นตัวกลับมาในทางบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวียดนามที่มีการขยายตัวของจีดีพีสูงกว่าไทยถึงแม้จะได้รับผลกระทบจากโรคโควิด-๑๙ ก็ตาม อย่างไรก็ตาม ภายใต้อุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นในการส่งออกในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่หรืออาหารการกินของผู้คน อาจจะทำให้ไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูงขึ้นทัดเทียมกับเวียดนามก็เป็นได้ ทั้งนี้ จากข้อมูลการสำรวจบริษัทญี่ปุ่นในไทย ทำให้รู้สึกขึ้นใจอยู่บ้างว่า ไทยยังคงเป็นแหล่งการลงทุนที่สำคัญของญี่ปุ่นและมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในอนาคตจากมุมมองที่ว่า ไทยเป็นจุดเชื่อมต่อทางยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจทั้งทางบก อากาศ และทะเลของภูมิภาคอาเซียน โดยญี่ปุ่นมีมุมมองที่จะถ่ายโอนอำนาจการบริหารให้กับคนไทยแทนที่คนญี่ปุ่นมากขึ้น ถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงศักยภาพของคนไทยและความไว้วางใจของชาวญี่ปุ่นที่มีต่อคนไทย ซึ่งหมายถึงความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือแรงงานไทยให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจทำให้มุมมองส่วนที่ว่า “ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับไทยน้อยลง” ปรับเปลี่ยนไปก็เป็นได้ ภายใต้ความผันผวนและความวุ่นวายทางการเมืองของไทย

เทศกาลบั้ง โอดริ จัดขึ้นที่กรุงเทพฯ สานสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไทย-ญี่ปุ่น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรุงเทพธุรกิจ. (๒๕๖๔). ศูนย์วิจัยกสิกรไทย หั่นจีดีพีปี 64 หนักสุดติดลบ0.5% เหตุโควิดระบาดแรงขึ้น. สืบค้นวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/955029>
- ตามร คำไตรย์. (๒๕๖๓). สินค้าที่ใช้ได้สองทางกับเทคโนโลยีใหม่ทางอาวุธ. สืบค้นวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก <https://www.law.cmu.ac.th/lasc/conference/wp-content/uploads/sites/2/2017/09/20-%e0%b8%94%e0%b8%b2%e0%b8%a1%e0%b8%a3-226-236.pdf>
- สถานี รชต. (๒๕๖๔). จับตาเศรษฐกิจไทย พื้นตัวแคไหน เมื่อเทียบกับเพื่อนบ้านอาเซียน ในช่วงไตรมาส ๒ ปี ๒๐๒๑. สืบค้นวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก <https://brandinside.asia/thailand-gdp-q2-2021/>

ภาษาญี่ปุ่น

- ArayZ. (2021). 「タイのアフターコロナ展望～日系企業と日本人はこれからどうあるべきか～」. https://arayz.com/columns/features_202106/ (観覧日: 2021年10月20日)
- FNN. (2021). 「日銀が金融緩和策を維持 半導体などリスク 円安にも言及」. <https://www.fnn.jp/articles/-/261043> (観覧日: 2021年10月28日)
- Newsweek. (2021). 「コロナ後の経済回復、「飛躍する国」と「沈没する国」がはつきりしてきた」. <https://www.newsweekjapan.jp/stories/world/2021/06/post-96608.php> (観覧日: 2021年10月20日)
- NHK. (2021). 「日銀 GDP 伸び率見直し引き下げへ 半導体不足など影響」. https://www3.nhk.or.jp/news/html/20211027/k10013323031000.html?utm_int=news-business_contents_list-items_004 (観覧日: 2021年11月4日)
- NHK. (2021). 「安いから揚げ もう限界? いったい何が…」. https://www3.nhk.or.jp/news/html/20211029/k10013325831000.html?utm_int=tokushu-business_contents_list-items_002 (観覧日: 2021年11月4日)
- MRI. (2021). 「ウイズコロナ下での世界・日本経済の展望 | 2021年8月 2021~2022年度の内外経済見直し」. https://www.mri.co.jp/knowledge/insight/ecooutlook/2021/dia6ou000003if86-att/nr20210817pec_all.pdf (観覧日: 2021年10月20日)
- REUTERSJAPAN. (2021). 「日銀総裁、半導体不足を警戒」. <https://mobile.reuters.com/article/amp/idJP202110280100087828/10/64> (観覧日: 2021年10月20日)

